

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

№ 12, Emnenr. Eugkültür m. v. No 12 Fylke: Opland
 Tilleggsspørsmålnr. Herad:
 Emne: Eugkültür m. v. Bygdelag: Jevnaker
 Oppskr. av: K. Knudsen Gard:
 (adresse): Jevnaker G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Uttrykket eng og utslätter er nok brukt, men utslätter er blitt mere og mere avlegst. Ordet eng og engerletter benyttes nok også om udykket, men inngjør det snart. Det sedvanlige uttrykk for dykket mark er "høylenne".

Uttrykket, ekre benyttes i samme mening som "øyaker" og betyr oparbeid mark som i lang tid har stått ubrukt og ungjøkket.

Når talem er om "fuenng" eller "fjukkeng" betyr dette at det serlig fete, tykke og kraftige høy som vokste på tinet og rind hüene kom jordstüene var starkt gjöslet, ofte blev kalt "tufor" i motsætning til detegras som vokste på eugen ungjöslet.

"Ståtorv" har ikke vært benyttet på andre steder enn der det var så starkt at "langjä" ikke kunne brükes.

Uttrykket "Bö" eller "Bögårdue" er typiskt vestlandsk, og benyttes ikke

herover, men i nordlige dele av
 Oppland fylke forekommer "bö" uttrykket
 i flere gårdsnavn, f. eks. i nordre
del av Valdres - hvor bebyggelsen antas
 å være kommet fra vestlandet - og hvor
 en finner navn som "Ellingbö", "Vester-
 bö" og "Bön".

2. "Rydding" foregik ved rothugging og bren-
 ning av kvist og alt avfall, røtter, stub-
 ber m. v. "Kvitkångene" ble brukt og
 ofte brukt som gjødsel. Engslåker
 blev gjerne "raket" fri for kvist og små-
 stein (med "rive").
3. Morevaksen eng blev ikke tilvædd med
 grasfot, men måtte først pløies op
 eller for mindre stykket vedkommet
 "spaveudet". Det vil si spades op med
 alle indelig spade.
4. Grøftling av vasseng har altid vært
 i bruk, men vatning sammen med
 gjøsting er mindre brukt.
 Den overakt brukte gjødsel er op-
 samlet fra den tid dyrene blir føret
 inne.
5. Gjøsting av eng og utslatter med tus-
 dyrgjødsel er neppe brukt herover braktene
6. "Hevdefor" er nok høst men slik gjøs-
 ling bruket vistnok sjeldere nu.
7. Ja, det har nok i eldre tid vært brukt
 å sette fjøslegging slik at "hevdebeget"
 gikk mot aker og eng. Dette serlig hvis
 terrengget passer.
8. Uttjøring av gjødsel sker fortrinnsvis på
 vinterføre. Gjøsten legges i henger, og spredes
 når snøen er smeltet vek. Serstikke reiskaper

For gjøsselkjøringene har sneppe vært brukt
herover, inntil en stunde med særskilt brød
bunn.

9. At beiting vår og høst er opfattet som
gjøsting er like kjent. Derimot anses
beiting på våren særskilt ukaldig for
høstlingen, da det apokalt blir dårlig
avling etter vårbeiting.
10. Engbeiting forekommer av og til, men
i mindre målestokk der en har anledning
til å avle nok høy til inneføring.
11. Noe særskilt redskap for gjøssel-
spredning kjennes ikke her.
12. Som regel er det brukt sommerfjøs,
og da bare et på hver gård.
13. "Inhengning" for dyrene er sjelden
og ialfall ikke flytende grinner.
14. Betegnelsen "kve" betyr almindelig
den "gårdsplatt" som dannes seg
foran setehusene, av og til inngjerdet.
15. Særskilt foretak eller vakt holdt for å
sikre dyrene mot bjørn m.v. er ikke
16. men tradisjon om herover.
17. Sæmfjøs på hjul, men ingen guller er
18. i bruk.
19. Uttrykket "troa" brukes også her i Oppland,
og betegner plattformen foran setehusene.
20. Brukes ikke som betegnelse for akker
eller engstykker.
20. På setrene var vollen stadig inngjerdet
og om denne brukes stadig uttrykket
"setervoll". Gjøstingen her måtte foregå
med spredning av gjøselen. Setervollene
er fremdeles god slåttemark.

21. Herover trekkene var det bare husedyr-
gjøssel som benyttedes til allsherlags
kulturer. For hagebrukt blev "Lauvkvist"²
lagt på hagerengene og brukt, da en
visse at brukt av aske var en yppelig
gjøssel for rotfruktene

Det første kunstige gjøslingsstoff som
brukt herover var beinmel, og for
omlag et par mannsalder tilbake var
det en stor siewdamsbesitter her som
begynte å syre beinmelet. Han satte
op en beinmølle ved eit møllebrukt, og
brukt-isthulede Trøstammer til
behollere ved syringprosessen. Skal
ha brukt dette syremel på sin store
siewdame, og likeså solgt endel til andre.